

Rykker oppover – eller var det bortover – i Oktober

Norges toneangivende skjønnlitterære forlag ommøblerer internt. Redaktør Ingeri Engelstad får fra 1. mai tittelen sjefredaktør, mens mannen som tidligere hadde den rollen, Geir Gulliksen, isteden blir «forlegger» og del av ledelsen. Det må da bety at Gulliksen er klar til å overta sjefsstolen når Oktobers nåværende leder Geir Berdahl skal fratre?

– Det kommer jeg aldri til å gjøre, svarer Gulliksen.

– Aldri, aldri – og det var deilig å få sagt. Geir Berdahl skal være i Oktober lenge ennå, så vi

er ikke i den posisjonen at vi leter etter noen etterfølger.

– Hva er da bakgrunnen for tittelskiftet ditt?

– Jeg har lenge jobbet femti prosent for å få tid til egne skriveprosjekter, og det har jeg tenkt å fortsette med. På lang sikt er det ikke gunstig å lede en redaksjon i halv stilling. Derfor var det naturlig – og lur – at Ingeri Engelstads sentrale rolle i forlaget blir gjort enda tydeligere.

– Hvordan vil forfattere og lesere merke omorganiseringen?

– Kan vi kalle det en fordykning av forlagets

tenkning rundt litteratur? Jeg tror det kan være en god beskrivelse.

– Sjefen din pleier å kalle forleggeri et «omsorgsyrke», der en velvalgt kommentar også kan bety forskjellen på fem og ti tusen solgte bøker. Hvordan definerer du selv tittelen du har fått?

– Som en leser. En person som kan lese alle på forlaget, når redaktører og forfattere trenger det. Det er vel det jeg har gjort i mange år allerede, så det var ok å få rendyrket den litterære rollen i en yrkestittel.

Priser sakprosa

Feltet av norske kritikerpriser utvides med en pris for beste sakprosa.

Av Lasse Midttun

Opprettelsen av en sakprosapris har vært diskutert i flere år, sier Kristine Isaksen, som er medlem av arbeidsutvalget for litteraturseksjonen i Kritikerlaget:

– Nå har vi fått med oss Bokkilden og Norges faglitterære forfatter- og oversetterforening, foreløpig i en prøveperiode på tre år.

– Hvem har vært pådrivere?

– Det er egentlig ikke noen enkeltpersoner som liksom har holdt sakprosa fanen hevet. Men det er flere kritikere som arbeider med sakprosa nå enn for bare to-tre år siden, og flere som er spesialisert på sakprosa og føler seg kompetent til å vurdere all slags sakprosa uansett tema.

Jeg ser ikke bort fra at en sjanger som essayistikk får spesiell oppmerksomhet.

SINDRE HOVDENAKK, JURYMEDLEM OG KRITIKER

I juryen sitter Guri Hjeltnes, Frode Helmich Pedersen og Sindre Hovdenakk. Hovdenakk påpeker at det har skjedd mye med rammeverket rundt sakprosa de siste årene:

– Vi fikk en innkjøpsordning og en generell styrking av bevisstheten rundt sakprosa, med stipender og ordninger som har gitt en annen offentlig oppmerksomhet. Da er det naturlig at Kritikerlaget blir den kvalitative sikringsposten. Fra før vet vi at skjønnlitterære forfattere ser Kritikerprisen som en av de viktigste prisene man kan få, så jeg håper denne prisen kan få en tilsvarende rolle.

Hovdenakk ser positivt på at flere typer forfattere utnytter den norske sakprosaens muligheter.

– Vi har lang tradisjon for at skjønnlitterære forfattere skriver sakprosa, men at man har en

Muligheter: Kritiker og sakprosaforfatter Sindre Hovdenakk ser positivt på at skjønnlitterære forfattere også utvikler sakprosa. FOTO: PAX FORLAG.

noe større bevissthet rundt det å utvikle sakprosa er nytt og interessant.

Juryen vil få en utfordrende jobb, sier Kristine Isaksen, ikke minst fordi feltet er så stort.

– Det vi endte opp med var bøker som hører hjemme under Bokavtalens punkt 3.1, rett og slett, altså «Norsk sakprosa for voksne». Der vil du finne alt mulig. Men vi valgte altså dette for ikke å snevre inn allerede før juryen starter arbeidet, sier Isaksen.

– Er det en mulighet for at mer litterær sakprosa som essayistikk kan bli belønnet av kritikere, mer enn av Bragejuryen, for eksempel?

– Hm. Jeg synes jo at biografier og dokumentarer har hatt forrang i offentligheten, de får mest oppmerksomhet når det gjelder anmeldelser og intervjuer... Så de har en fordel, jeg ser det. Men vi har mange medlemmer, og bare det vil kunne bidra til å fange opp flere bøker enn for eksempel Brage, som bare har en jury.

Hovdenakk er også spent på medlemsnominasjonene:

– Tradisjonelt har nok Kritikerlagets medlemmer i litteraturseksjonen vært orientert mot det skjønnlitterære. På mange måter er dette en utforskning av ny mark. Jeg ser ikke bort fra at en sjanger som essayistikk får spesiell oppmerksomhet fra kritikerlagets medlemmer. Det klassiske essayet ligger jo tett opp mot skjønnlitteraturen. Uansett vil litterær kvalitet være det styrende kriteriet.

lm@morgenbladet.no

Av måneskinn

Er mottagelsen av Haruki Murakami blendet av romanenes eksotiske skinn?

Alt Haruki Murakami skriver, synes å bli møtt med begeistring i lesernes rekker. Også mange anmeldere har latt seg imponere – det holder å kaste et blikk på adjektivene som er blitt brukt i norske anmeldelser av forfatterens romantrilogi 1Q84: besettende, suveren, monumental, leken, rørende, original, spennende, forførerisk, vital. Om en skulle dømme etter dette skussmålet, er Murakami en strålende forfatter – ja, så «spennende» er han, at NRKs Knut Hoem tillater seg å drømme om nobelpris og champagne-sprett i sin omtale av 1Q84s tredje bind. Bunner denne begeistring i et klarsyn, eller er mottagelsen snarere blendet av romanens eksotiske skinn?

Ghostwriter. 1Q84 forteller historiene til Aomame og Tengo, som en gang holdt hverandre i hånden på barneskolen – et såkalt skjebnesvangert møte, som prentet seg inn i deres tårige sinn i den grad at de aldri siden har glemt hverandre, men tvert imot forstått at de hører sammen. Forutbestemt kjærlighet er imidlertid ikke romanens eneste tema: Forholdet mellom Aomame og Tengo utvikler seg i en alternativ verden, som blant annet avsløres ved at himmelen er utstyrt med to måner. Den nye virkeligheten døpes 1Q84, en hommage til George Orwells klassiker.

Overgangen mellom to verdener utfolder seg også som et metalitterært prosjekt. Tengos forfatterambisjoner leder ham til et oppdrag som ghostwriter: Forlagsredaktøren Komatsu mottar et manuskript som trenger omfattende omskrivning før det kan publiseres, og han kontakter Tengo, som går med på å skrive om boken. Dens opprinnelige forfatter er 17-årig Fukaeri, som det etter hvert viser seg har gjennomlevd de absurde hendelsene som beskrives i hennes roman *Luftpuppe*. I løpet av boken blir Tengo klar over at han befinner seg i en verden han selv har vært med på å utforme – de to månene som kommer til syne på himmelen fremtrer nøyaktig slik han har beskrevet dem i romanen, selv

om han aldri før har sett to måner. Spillet mellom forfatter, karakterer og verk er åpenbart – boken tar mulighetene skrivning gir for å skape nye verdener ut i det konkrete.

Språklige plattheter. En slik virkelighetsforskyvning kan fungere berikende og på sitt beste utvide leserens tankeverden. I en kronikk publisert i Aftenposten i fjor skrev Jan Kjærstad at han ønsket litteraturen bort fra konvensjonelle årsaksammenhenger: Vi trenger flere romaner som erstatte klisjeer med friske tanker! Kjærstad trakk frem Murakami som et eksempel på en forfatter som makter nettopp dette. Det kan imidlertid ikke ha vært språklige klisjeer Kjærstad hadde i tankene, for 1Q84 preges av et nokså flatt språklig register. Følgende passasje illustrerer problemet godt:

Lydløst og uten forvarsel kommer sorgen og fyller Aomames hjerte som mørkt, mykt vann. Da forsøker hun å skifte over fra den ene hukommelseskanalen til den andre, og konsentrerer seg det hun kan om å tenke på Tengo. Hun samler seg, fokuserer og haler fram fra hukommelsen hvordan det føltes å bli holdt i hånden av den ti år gamle gutten et flyktig øyeblikk etter skoleslutt. Og så henter hun fram bildet av den tretti år gamle Tengo som satt på toppen av rutsjebanen her en kveld for ikke så lenge siden. Og forestiller seg hvordan det ville vært å kjenne de store, sterke armene hans rundt seg. Hun var så nær at hun nesten kunne ta på ham.

Sammenligningen av sorg med mørkt og mykt vann er ikke særlig original, men riktig ille blir det først med beskrivelsen av Tengos store, sterke armer. Det skal sies at det også finnes gode og vittige bilder i romanen, blant annet beskrives en person som «så kjedelig at du fikk brystmerter av å snakke med ham». Likevel er plattheten for mange til at leseren sitter igjen med et inntrykk av en språkmektig forfatter.

Camp. Omtrent her vil forsvarere av romanen kunne innvende at Murakami skriver bevisst dårlig, at romanen utviser en slags lek med kitsch, kunst og camp, men er det slik camp fungerer? Susan Sontags essay «Notes on Camp», som utlegger det overlesedes estetikk, har

ANMELDELSE

HARUKI MURAKAMI
1Q84. Bok tre.
Oversatt av Ika Kaminka.
432 sider. Pax Forlag, 2012

